

The background image is a dark, atmospheric photograph of an abandoned operating room. In the center, a surgical table is covered with a white sheet and some medical equipment. Above it, two large surgical lamps hang from the ceiling, one of which is illuminated, casting a warm, orange glow. The floor is covered in debris, including papers, plastic, and a metal tray. The walls are made of white tiles, some of which are missing or damaged. The overall mood is somber and unsettling.

SURSA ORFANĂ

inspirat din fapte reale

DORIN SPOALLER

Inspirat din fapte reale.

Introducere

Hunedoara nu mai este orașul în care se naște cineva crezând că va rămâne. La recensământul din 2022 figurau încă 54 de mii de locuitori, dar cifra reală, pe care o știau cei de la primărie și o vedea oricine se uita seara la ferestrele blocurilor din Micro 5, era undeva spre 48 de mii. Combinatul siderurgic, care în anii '80 hrănea 18 mii de familii, fusese vândut, revândut, restructurat, falimentat și în final tăiat la fier vechi de cei care îl construiseră cu treizeci de ani înainte. Cea mai mare parte a oțelăriei dispăruse pe la mijlocul anilor 2000. Restul a rezistat până în 2019, când ultima secție de laminare a fost oprită oficial pe motiv că nu mai era rentabilă, deși toată lumea știa că de fapt nu mai era nimeni să lucreze în ea. Tinerii plecaseră în Spania, în Italia, în Germania, iar cei rămași erau ori prea bătrâni ca să mai învețe altă meserie, ori prea obosiți.

În 2026, primăria avea pe lista clădirilor abandonate 64 de adrese. Erau foste creșe, foste cantine ale combinatului, foste sedii de sindicat, foste depozite, foste magazine

alimentare, jumătate din vechiul spital municipal, două internate ale liceelor industriale închise. Pe unele dintre ele primăria încerca să le vândă investitorilor, fără succes. Pe altele, mai vechi sau mai degradate, le scotea periodic la demolare, în pachete licitate cu firme de salubritate. Procedura era lentă. Între momentul în care o clădire intra pe lista internă a urbanismului și momentul în care veneau efectiv buldozerele, treceau în medie 11 luni. În 11 luni, o clădire goală în Hunedoara nu rămânea goală.

Existau în oraș aproximativ 20 de echipe de oameni care făceau, neoficial și fără autorizație, recuperare de fier vechi din clădiri abandonate. Unele erau organizate, cu camionete și flexuri, altele de doi-trei oameni cu un cărucior și o rangă. Toate funcționau pe același principiu: cine intră primul ia ce e mai bun. Cuprul de la cabluri și instalații era cel mai căutat, fiindcă se vindea cu 26 de lei pe kilogram la centrele de colectare. Alumiuniul, 14. Inoxidul, 8. Fierul brut, 4 lei. Plumbul, când era curat, urca la 9 lei și se vindea greu, fiindcă centrele cereau acte și nu toți aveau acte.

Centrele de colectare a deșeurilor metalice din zona Hunedoara-Deva-Călan erau șase. Trei aparțineau aceleiași firme. Două erau independente. Unul, cel din Călan, plătea cu zece la sută mai mult și nu cerea aproape niciodată acte, motiv pentru care avea cel mai mare flux de marfă din județ.

Marius și Ionuț Bălan lucrau cu cel din Călan de aproape șapte ani.

Sezonul

Marius avea 43 de ani, fusese oțelar la a treia laminare până în 2017, iar de atunci făcea, cu pauze, fier vechi. Ionuț, fratele lui mai mic, avea 38 și nu lucrase niciodată cu carte de muncă. Plecase de două ori în Spania, la cules de căpșuni și de portocale, dar nu rezista mai mult de trei luni. Se întorcea de fiecare dată cu vreo două mii de euro și cu hotărârea de a-și deschide o spălătorie auto, plan pe care îl abandona după două săptămâni acasă.

Locuiau amândoi în cartierul OM, care era prescurtarea de la Oțelu Mic, un cartier construit în anii '60 pentru

muncitorii combinatului. Marius stătea cu Adriana și cu cei doi copii într-un apartament cu trei camere la etajul patru, moștenit de la părinții Adrianei. Ionuț avea o garsonieră cu chirie la parter, în alt bloc, la două străzi distanță, și un garaj de tablă în spatele blocului, pe care îl folosea ca depozit.

Duminica, 29 martie, era prima zi caldă din an. Marius și Ionuț au băut cafeaua în bucătăria Adrianei, în jurul mesei, cu hărțile primăriei deschise pe telefon. Hărțile erau de fapt o listă pe care le-o dăduse Cătălin, vărul lor de gradul doi, care lucra la Direcția Patrimoniu și care, în schimbul unei sticle de palincă pe trimestru, le dădea adresele clădirilor care urmau să intre la demolare. Lista de aprilie cuprindea 11 adrese. Trei dintre ele erau deja, conform lui Cătălin, golite de echipe din Boșorod, care erau mai rapide și aveau utilaje mai bune. Mai rămâneau opt.

Au ales trei pentru săptămâna care urma. O fostă creșă pe strada Avram Iancu, despre care Cătălin spusese că are caloriferele intacte. Un depozit al CFR-ului din apropierea gării vechi, unde se zvonea că ar fi rămas cabluri de cupru.

Și o anexă din spatele spitalului municipal vechi, închis din 2003, despre care Cătălin nu știa mare lucru, doar că figura pe lista de demolări începând cu februarie.

Cresșa au făcut-o luni și marți. Au intrat printr-un geam de la subsol pe care îl spărgeau alții înaintea lor. Au scos 14 calorifere de fontă, au tăiat țevi de cupru de la instalație cu flexul lui Marius, au strâns cabluri din pereți. Au făcut două drumuri cu căruciorul până la Punctul de colectare din Hunedoara și un drum mai mare, cu Dacia lui Ionuț, până la Călan. La Călan au luat 1450 lei. Marius a dat 300 Adrianei pentru cumpărături, restul l-au împărțit pe jumătate.

Depozitul CFR a fost o dezamăgire. Intraseră alții înaintea lor, găsiseră doar fier prost, niște uși vechi, un birou metalic. Au făcut într-o zi 280 lei.

Anexa spitalului au lăsat-o pentru sfârșitul săptămânii, fiindcă era mai aproape, în mijlocul orașului, și cerea atenție. Era o clădire pe trei niveluri, din beton armat, lipită de partea din spate a vechiului spital municipal. Spitalul municipal mare fusese golit treptat după 2003,

când se deschisese spitalul județean nou la marginea orașului. Clădirea principală figura ca monument istoric și nu se demola, era doar zidită la geamuri și păzită teoretic de o firmă de pază care trimitea pe cineva o dată pe lună. Anexa nu era pe lista monumentelor. Era o construcție din anii '80, fără valoare arhitecturală, cu pereți groși de beton, fără ferestre la parter, cu două intrări, una principală dinspre curte și una de serviciu dinspre o alee laterală.

Sâmbătă dimineața, 4 aprilie, Marius și Ionuț au mers cu căruciorul și cu sculele pe aleea laterală. Lacătul de la ușa de serviciu era ruginit, dar masiv. L-au tăiat cu flexul în șapte minute. Înăuntru, mirosea a praf și a mucegai, dar nu îngrozitor, clădirea fusese ferită bine. Coridorul de la parter avea linoleum verde scorjit, vopsea albă pe pereți cu pete cenușii de igrasie, și trei uși metalice închise. Pe prima ușă scria, cu litere imprimate șterse, ARHIVĂ. Pe a doua, fără indicator. Pe a treia, ATELIER TEHNIC. Au intrat pe rând în toate.

Arhiva era pe jumătate goală. Rafturi de metal, dosare cartonate aruncate pe jos, foi în praf. Au luat rafturile și un dulap metalic. În atelierul tehnic au găsit o masă de lucru cu menghină, un vechi aparat de sudură rusesc inutilizabil, și două dulapuri cu scule mâncate de rugină. Au luat menghina și aparatul de sudură, fier curat, vreo 40 de kilograme. La etajul unu erau rezerve fostele saloane de spitalizare, golite. Pereți cu zugrăveală scorjită, paturi metalice rămase ici-colo. Au notat totul în minte, urmau să se întoarcă cu mai multe drumuri.

La subsol, la capătul holului, era o ușă care nu semăna cu celelalte. Era mai groasă, vopsită într-un verde-pal aproape decolorat. Avea o broască masivă, fără mâner exterior, doar o gaură pătrată în care intrase odată o cheie specială. Pe ușă, la nivelul ochilor, era un dreptunghi metalic cu un autocolant care fusese odată galben și acum era aproape alb, decolorat de timp. Pe autocolant se distingea un simbol pe care Marius l-a frecat cu mâneca dar nu s-a clarificat. Părea, sub crusta de praf și soare, o floare cu trei petale.

Ionuț a tras de ușă. Nu s-a clintit. Marius a încercat cu ranga, fără succes. Ionuț a luat flexul. Le-a luat 40 de minute să taie pe lângă broască, fiindcă oțelul ușii era de calitate. Înăuntru, camera nu avea geamuri. Avea pereți de beton mult mai groși decât restul clădirii, peste un metru de fiecare parte după cum a apreciat Marius bătând cu pumnul, podea de beton, tavan jos. În centrul camerei, pe un suport metalic prins în pardoseală, era ceva care semăna într-adevăr cu un seif. O cutie verde-pal, de aproximativ 1 metru pe 1 metru pe 80 de centimetri, cu colțuri rotunjite, fără sertare, fără uși vizibile, doar o suprafață netedă în partea de sus și niște elemente cilindrice ieșite în afară pe lateral, ca niște pârgii sau brațe scurte care fuseseră cândva conectate la altceva.

Marius a ciocănit. Suna a plumb. Plumb sigur, gros, mult plumb. Au evaluat amândoi că ar putea avea 200, 250 de kilograme. La nouă lei kilogramul, însemna în jur de două mii de lei. Era cea mai bună descoperire a sezonului.

Le-a luat două zile să-l scoată. Luni au mers cu fratele lui Ionuț, Costel, cu Dacia și cu un cărucior mai mare, cu roți

pneumatice. Au ridicat seiful de pe suport cu o pârghie improvizată din două țevi, l-au răsturnat pe cărucior, și l-au împins cu trei oameni pe holuri și pe scări. Pe scări au fost cele mai grele. La fiecare jumătate de etaj se opreau, transpirau, înjurau. Pe la etajul unu, Costel a spus că se simte extenuat, dar Marius i-a zis că de la efort, frate, de la căldură. Au scos seiful pe ușa de serviciu pe la cinci după-amiaza, l-au împins pe alee până la mașină, au pierdut o oră să-l ridice pe portbagaj. Au îndoit suspensia Daciaului. Au mers cu 15 kilometri pe oră până în cartierul OM.

Marți dimineața au mers la centrul de colectare din Călan. Drumul a durat 40 de minute pe șoseaua care cobora prin Sântuhalm. Centrul era o curte mare cu hală deschisă, balanță electronică, și un birou de tablă. Șeful, un bărbat la 50 de ani pe care toată lumea îl știa de Nelu Mare, a ieșit afară când a văzut Dacia aplecată pe spate. A umblat în jurul mașinii. S-a oprit la portbagaj.

- Ce-i asta?

- Plumb, a zis Marius.

- Plumb cum?

- Plumb dintr-o demolare.

- De unde?

- De la o uzină.

Nelu Mare a urcat pe portbagaj, a ciocănit cutia cu un șurubelniță. A ascultat. A coborât.

- E plumb, da. Dar are ceva înăuntru. Nu-l iau așa.

- Cum așa?

- Așa, închis. Dacă-i benzină în el? Dacă-i ulei vechi? Dacă-i azbest? Să-l deschideți, să văd ce-i, atunci îl iau pe plumb. Pe ce-i înăuntru, vedem.

- Domnu' Nelu, e plumb, e închis sigur de la fabrică.

- Băi, eu ți-am zis. Du-l, deschide-l, vino înapoi. Nu cumpăr cutii închise. Am avut o dată o cutie închisă, era plină cu mercur, mi s-a vărsat în curte, am avut probleme cu Garda. Nu mai cumpăr.

Au întors mașina, au înjurat, au mers înapoi la Hunedoara. Au descărcat seiful în garajul lui Ionuț, cu trei vecini chemați să ajute. Vecinii au întrebat ce-i, Ionuț le-a zis că-i o cutie de plumb cu valoare. Le-a dat câte douăzeci de lei și o bere fiecare. Pe la opt seara, au lăsat cutia în mijlocul garajului, au tras ușa, au pus lacătul. Au mers la Marius la masă. Adriana făcuse sarmale. Daria, fata lui Costel, era și ea acolo, fiindcă maică-sa lucra în tura de seară la brutăria Boromir. A mâncat trei sarmale și o jumătate de mămăligă. După masă, frații au băut o bere pe scara blocului. Marius a întrebat dacă să-l deschidă chiar a doua zi sau să mai aștepte. Ionuț a zis că mâine, ce să mai aștepte. Era duminică, aveau timp.

Cerul era senin, încă răcoros. Se auzeau câinii lătrând în spatele blocurilor. La ferestrele de la etajul trei, dincolo de stradă, se vedea televizorul cuiva. Pe trotuar, un copil mergea cu o bicicletă prea mare pentru el.

Praful

Duminică dimineața, 12 aprilie, Marius și Ionuț au intrat în garaj la zece. Au tras lumina, un bec singur agățat de o sârmă în tavan. Au pus seiful pe două capre de lemn ca să lucreze mai ușor. Marius a măsurat cu metrul. 110 centimetri pe 80, 85 înălțime. Greutate aproximativ 230 de kilograme, după cum se chinuiseră la cărat. Carcasa era plumb pur, după sunet, cu o suprafață exterioară de tablă subțire vopsită. Au început cu flexul pe la încheietura unde, evident, fusese sudată o placă superioară.

Le-a luat aproape trei ore să taie pe tot conturul. Plumbul era moale, dar gros, peste opt centimetri pe alocuri. Discul de flex se uza repede, au schimbat două. Pe la unu, au reușit să ridice placa de sus cu o pârghie, după ce o tăiaseră complet. Sub placă era altceva. Un cilindru de oțel inoxidabil, vertical, prins într-un ansamblu metalic complicat cu arcuri și pârghii. Cilindrul avea aproximativ 20 de centimetri diametru și 30 înălțime. Era frumos lucrat. Inoxul era lustruit, cu numere gravate pe suprafață, în chirilică sau ceva similar, Marius nu se uitase atent.

- Asta-i inox bun, frate. Țasta-i opt lei kilul.

- Cât crezi că-i?

- 15 kile, poate 20.

- 150 de lei plus, atunci.

Au scos cilindrul din suportul lui cu greu, fiindcă arcurile erau încă tensionate. Sub el și în jurul lui, mai mult plumb. Plumb peste tot. Carcasa era practic un bloc de plumb cu o cavitate centrală în care stătuse cilindrul.

Cilindrul era închis la ambele capete cu capace fileate, sigilate cu un fel de chit metalic. Marius l-a scuturat. Înăuntru era ceva. Un sunet ușor, ca de nisip foarte fin. Sau ca de zahăr pudră. Greu de descris. A ciocănit cu unghia. Sunet plin, dar nu plin de tot. Plin pe trei sferturi.

- E ceva înăuntru.

- Da, e ceva.

- Ce-o fi.

- Nu știu.

Ionuț a propus să-l deschidă. Marius a stat pe gânduri. Avea o intuiție vagă, fără claritate, că poate ar fi mai bine să-l vândă așa cum era, închis, ca inox. Dar Ionuț spunea că dacă au reușit să-l scoată, măcar să vadă ce-i. Poate-i ceva valoros. Poate-i mercur. Mercurul e scump, zicea Ionuț. Sau poate-i argint, în pulbere.

Au pus cilindrul pe menghina veche, scoasă cu o zi înainte din atelier. Marius a strâns, atent să nu strivească inoxul. A încercat să deșurubeze capacul cu cleștele. Nu se mișca. Sigiliul era sudat. A luat flexul, și cu vârful discului, foarte fin, a tăiat sigiliul pe contur. A deșurubat apoi capacul cu mâna, după ce a mai forțat puțin cu cheia franceză. Capacul a ieșit cu un mic sâșâit, ca de aer eliberat.

Înăuntru era pulbere.

O pulbere foarte fină, gri-albăstruie deschis, aproape cenușie. Cantitate aproximativ jumătate din cilindru, vreo doi-trei kilograme. Marius a băgat lanterna telefonului. Pulberea părea că strălucește singură, dar slab, atât de slab

că nu erai sigur dacă chiar strălucea sau dacă era doar reflexia luminii. Mirosea? Nu mirosea. Sau mirosea foarte slab, a metalic, a praf vechi, dar nu specific. Marius a băgat un deget. Pulberea era uscată, fină ca făina de tort. S-a lipit ușor de piele. A frecat-o între degetul mare și arătător. Nu era nici dulce, nici sărată la atingere, era pur și simplu praf.

- Ce-i, frate?

- Habar n-am.

- Poate-i ceva de la spital.

- Nu se pune ceva de la spital în cutie de plumb cu sigiliu.

- Atunci ce?

Marius a rămas pe gânduri câteva secunde. A scuturat capul.

- Întreabă pe Petrică. Petrică se pricepe la chimie.

Petrică Lupu, zis Petrică Chimistul, era un cunoscut al lor de prin Petroșani. Lucrase ca laborant la mina Lupeni până la închidere, în 2015. De atunci trăia din pensie de boală și din mici afaceri neclare. Băutor cunoscut, dar respectat în cerul lor pentru o oarecare cultură generală pe teme tehnice. Ionuț a sunat. Petrică a răspuns la al cincilea apel. A zis că vine miercuri, fiindcă marți avea un control la spital la Petroșani.

Între timp, frații au pus cilindrul deschis înapoi pe masă. Au scos cu o lingură de bucătărie, pe care Ionuț o adusese din casă, vreo 500 de grame de pulbere. Au pus pulberea într-un borcan de muștar de 180 de grame, gol, spălat. Au înșurubat capacul borcanului. Borcanul l-au lăsat pe masa de lucru. Restul pulberii au lăsat-o în cilindru, au pus capacul înapoi, dar nu l-au mai sigilat, doar înșurubat. Cilindrul l-au pus într-un colț al garajului, pe un raft, lângă alte sculele.

Au făcut curat sumar. Praful care se vărsase pe masă l-au șters cu o cârpă veche. Cârpa au aruncat-o într-un colț. Marius a observat că pe masă, unde fusese praful,

rămăsese o urmă fină, ca o pulbere de talc, pe care nu o șterseseră complet. A zis că șterge mai bine după aceea. Au stins lumina, au ieșit, au tras ușa.

În ziua aceea, Adriana a fost în garaj. A urcat la Ionuț pentru o cratiță pe care i-o lăsase fratele să i-o dea înapoi. Ionuț nu era acasă. Adriana avea cheia de la garaj fiindcă Ionuț o lăsa la ea de obicei. A intrat. A văzut cilindrul, a văzut borcanul de muștar pe masă. L-a întrebat pe Marius seara ce-i acolo. Marius i-a zis că-i de la fier vechi, ceva chestii pentru evaluat, lasă-le acolo. Adriana a zis bine.

Măști, 14 aprilie, Costel a trecut pe la Ionuț cu Daria. O ducea la o mătușă să stea acolo până seara, fiindcă nevasta lui era la brutărie și el avea cursă la Brașov. Daria avea 9 ani, era o copilă slabă, brunetă, cu părul împletit, vorbăreată. A intrat după Costel în garaj. A văzut borcanul de muștar. A întrebat ce-i.

- Praf, fato. Praf magic. Nu-l atinge.

Daria a râs. A întrebat dacă strălucește. Ionuț a stins lumina. În întuneric, dacă te uital atent, borcanul avea o

luminozitate foarte slabă, albăstruie. Daria a făcut ochii mari. Costel s-a uitat și el. A zis că nu strălucește, e doar lumina de afară care intră pe sub ușă. Au aprins. Au ieșit. Daria a vrut să mai stea cu unchiu Ionuț, fiindcă mătușa era plicticoasă. Ionuț a zis bine, o lasă peste o oră.

Costel a plecat la cursă, iar Daria a rămas singură cu Ionuț în garsonieră. La un moment dat, Ionuț s-a dus la baie, iar Daria a profitat de faptul că era singură pentru câteva minute. A luat cheia garajului de pe cuierul de la intrare, a coborât singură, a deschis garajul și a luat borcanul. După ce l-a deschis, a băgat un deget înăuntru, a scos puțin praf, apoi l-a întins pe celălalt deget și le-a lipit unul de altul. A închis borcanul, l-a pus înapoi la locul lui, a încuiat garajul și a urcat din nou în garsonieră. A pus cheia la loc pe cuier, iar când Ionuț s-a întors din baie, Daria era deja pe canapea, uitându-se pe telefon.

Seara, mătușa a luat-o. Acasă, Daria s-a uitat sub plapumă cu degetele apropiate de față. În întuneric, degetele păreau că strălucesc. A încercat să le arate mamei, dar mama era obosită și a zis lasă, mâine. Daria a mâncat un sandwich

cu mezel pe care i l-a făcut tata când a venit de la cursă. A apucat sandwich-ul cu degetele alea.

Miercuri a venit Petrică și a intrat în garaj împreună cu Marius și Ionuț. S-a uitat atent la cilindru și la borcan, apoi s-a apropiat ca să miroasă conținutul. A luat puțin material între degete, l-a frecat ușor, încercând să-și dea seama ce este. După aceea a rămas pe gânduri, fără să spună imediat nimic.

- Asta-i ceva chimic.

- Aha. Ce?

- Nu pot să-ți zic exact așa, fără analiză. Dar e ceva. Pământuri rare, poate. Sau radiu. Radiu pun ceasornicarii la ceasuri vechi, să strălucească acele.

- Strălucește, da.

- Dacă strălucește, e radiu sau e ceva similar. Țsta valorează.

- Cât?

- Habar n-am cât. Dar valorează. Caută pe net. Eu iau un pic, să întreb la un prieten în Deva care are laborator.

Petrică a luat din borcan vreo 50 de grame într-o pungă de plastic transparent, din alea pentru sandviciuri, pe care a pus-o în buzunarul de la geacă. A mai stat o oră, au băut o țuică, a plecat cu autobuzul de patru spre Petroșani.

În următoarele două săptămâni, pulberea a plecat pe drumuri pe care nimeni nu le-a urmărit deodată.

Petrică a ajuns acasă cu punga în buzunar. A pus-o pe masa din bucătărie, lângă o cană de cafea. A uitat de ea. A doua zi a luat-o, a deschis-o, a mai mirosit, a mai frecat. A pus din ea într-un borcan de iaurt gol. Borcanul l-a uitat pe pervaz. A doua zi după aceea, a sunat la un cunoscut din Deva, un fost coleg de mină care avea acum un magazin de minerale și fosile pentru colecționari. Cunoscutul, pe nume Vasile Cernea, a venit miercuri la Petrică. S-a uitat la pulbere. A zis că nu pare uraninit, cum spera Petrică, fiindcă uraninitul e granulos și negru, dar ar putea fi un derivat. A luat un sfert de borcan, vreo treizeci de grame, și i-a dat lui Petrică 400 de lei pe el, ca să-l pună

într-o vitrină în magazinul lui din Deva, alături de ametiste, cuarțuri și cristale de pirită. A pus pulberea într-un mic recipient transparent de plastic, cu eticheta "uraninit pulverizat - Munții Apuseni - colecție privată". A pus recipientul în vitrina din mijlocul magazinului, la nivelul ochilor.

Ionuț a luat și el din borcanul lui din garaj o cantitate mică, vreo 20 de grame, într-un alt borcan mai mic, de 50 ml, dintr-unul de pateu. L-a băgat sub canapeaua din sufragerie, fiindcă într-o seară, beat, i-a venit ideea s-o trimită fostei lui soții, Mariana, care locuia acum la Brad cu un alt bărbat. Voia să-i pună un bilet, „să-ți amintești de mine, asta e tot ce mi-a rămas". A pus borcanul într-o cutie de pantofi cu vată, a închis cutia cu scotch, a scris adresa, urma să o ducă la Posta Română luni. Luni a uitat. A băut cu un prieten până miercuri.

Marius, văzând că borcanul lui Ionuț era pe jumătate gol, a luat și el borcanul cu el, acasă, ca să-l pună într-un loc mai sigur. Adriana l-a văzut pe masa din bucătărie, l-a întrebat și Marius i-a zis că-i vopsea în pulbere, ceva ce

încearcă să vândă. A pus borcanul în debara, pe raftul de sus, lângă borcanele de zacuscă din vara trecută. Adriana l-a mutat două zile mai târziu pe alt raft, ca să facă loc pentru un sac de zahăr, l-a mutat cu mâinile goale.

Vineri, 17 aprilie, la garajul lui Ionuț a venit Pavel, un tânăr de la centrul de colectare din Hunedoara, care lucra pentru același Nelu Mare dar la sucursala mică. Pavel cumpăra direct de la oameni dacă nu voiau să se ducă la centru. Plătea cu 5% mai puțin, dar venea acasă. Ionuț îi dăduse fier vechi de mai multe ori. De data asta i-a vândut un sac mare de calorifere și țevi, vreo 180 de kilograme. Sacul stătuse câteva zile în garaj, lângă raftul cu cilindrul. Pavel l-a încărcat în camionetă, l-a dus la sucursala mică, de unde marți, 21 aprilie, a plecat cu un transport mai mare către o turnătorie din Reșița, parte dintr-un grup industrial care prelucra deșeuri feroase pentru a le retransforma în armătură.

În aceeași perioadă, Adriana a spălat cu mâinile goale tricoul cu care Marius lucrase în garaj. Apa s-a dus în canalizare. Tricoul, după ce s-a uscat, a fost luat de

Andrei, fiul de 14 ani al lui Marius, ca să se ducă la fotbal cu el. Andrei l-a purtat două dimineți la antrenament la liceul tehnologic.

Costel, vărul, a trecut pe la Ionuț sâmbătă seara, 18 aprilie, beat, după un fotbal la TV. A văzut borcanul, care se mutase între timp pe noptiera lui Ionuț. A întrebat ce-i.

- Otravă, a zis Ionuț, glumind.

Costel a băgat degetul, l-a dus la limbă, a gustat. Nu avea gust. A scuipat, au râs amândoi.

- Ești prost, a zis Ionuț.

- Ești tu prost, a zis Costel.

În aceeași sâmbătă seara, Daria, care se simțea rău încă de joi, a vomitat pentru prima dată. În noaptea de sâmbătă spre duminică a vomitat de patru ori, iar mama ei a crezut că problema era de la mâncare și i-a dat ceai de mentă. Duminică dimineața, Daria avea în continuare greață, era palidă și nu a mâncat nimic. Luni, 20 aprilie,

mama a dus-o la Urgențe, la spitalul județean, unde au stat patru ore. Medicul de gardă, care era foarte obosit, a diagnosticat-o cu gastroenterită virală și i-a prescris Smecta, electroliți, repaus și dietă, apoi a trimis-o acasă. Daria a stat în pat trei zile, iar pe 23 aprilie părea că îi este mai bine și a mâncat un iaurt. Pe 24 aprilie, dimineața, a observat pe coapsă o pată roșiatrică, asemănătoare unei iritații, iar mama a uns-o cu o cremă cu calendulă.

În ziua de 21 aprilie, Adriana a observat că pe palmele ei apăruseră niște roșeli ciudate, ca după detergent prea puternic. A schimbat detergentul. Pe 23, roșelile deveniseră descuamări. A pus cremă hidratantă și a continuat să spele rufe.

Pe 22 aprilie, Ionuț și-a dat seama că avea diaree continuă de patru zile, dar a pus totul pe seama unor mici mâncați la o terasă din centru. Pe 24 aprilie, în timp ce se pieptăna dimineața, a observat că în pieptăn rămăsese un smoc serios de păr. L-a privit câteva secunde, apoi a aruncat părul în coșul de gunoi și s-a uitat în oglindă. Părul lui

fusesse mereu rar, dar de data aceasta nu arăta ca de obicei. A intrat pe Google de pe telefon și a citit că putea fi de la stres, de la carențe de vitamine sau chiar de la apa cu clor de la robinet. Nu s-a dus la medic.

Pe 25 aprilie, Marius a făcut febră, care a ajuns la 39,4, însoțită de vomă și dureri de cap. A stat acasă două zile, iar pe 27 aprilie febra a scăzut, așa că s-a întors la fier vechi. Pe 28 aprilie, a observat pe gât, sub guler, o erupție care semăna cu o arsură de soare, deși afară fusesse frig.

Pe 26 aprilie, Daria a fost adusă din nou la Urgențe, de data aceasta în stare mult mai gravă. Era sever deshidratată, avea pulsul slab și îi apăruseră pete roșii pe brațe și pe coapse. Medicul de gardă, altul decât cel care o consultase prima dată, a decis să o interneze și a pus diagnosticul de septicemie cu punct de plecare neprecizat. A început imediat tratamentul cu antibiotic intravenos, dar Daria nu răspundea.

A doua zi a făcut convulsii, iar în a treia zi, pe 28 aprilie, a fost transferată cu salvarea la spitalul de copii din Cluj.

La Cluj a intrat direct la terapie intensivă, iar diagnosticul de septicemie a fost păstrat. Medicii au căutat un focar de infecție, dar nu au găsit nimic, iar hemoculturile erau negative. Tabloul clinic nu se potrivea cu nimic clar.

Pe 29 aprilie, leucocitele Dăriei au scăzut sub o sută, iar plachetele sub douăzeci de mii. În acel moment, cazul nu se mai potrivea nici cu sepsisul, așa că medicii s-au gândit la posibilitatea unei leucemii acute. Au făcut puncție medulară, dar măduva era pustie. Aplazie totală.

Pe 30 aprilie, dimineața, Daria a făcut stop cardiac. A fost resuscitată timp de 45 de minute, dar nu a revenit. A fost declarată decedată la ora 10:42.

Foaia de externare, redactată de o rezidentă de oncologie pediatrică, scria: *Insuficiență multiplă de organ pe fond de aplazie medulară fulminantă de etiologie neprecizată, cu sepsis secundar. Se recomandă autopsie pentru clarificarea cauzei.* Familia a refuzat autopsia. Era duminică, ortodox, trupul trebuia dus acasă pentru priverghi.

Pe 2 mai, sâmbătă, Daria a fost îngropată în cimitirul municipal din Hunedoara. Sicriu mic, alb, pictat cu flori. Pe la priveghi și la slujbă au venit aproape o sută de oameni. Marius și Ionuț au fost printre cei care au purtat sicriul. Marius avea pe gât, sub gulerul cămășii, o pată roșie pe care încercase s-o ascundă cu o cravată. Ionuț era slăbit, avea cearcăne adânci și un breton pieptănat în față ca să acopere zonele unde părul căzuse. Adriana plângea sprijinită de un perete al capelei, cu palmele bandajate sumar, fiindcă pielea începuse să crape. Costel era galben la față și se ținea de stâlpi când se ridica.

Preotul, un bărbat în vârstă care îngropase trei generații de Bălani, a slujit lung. La încheiere, a vorbit despre nedreptatea de a îngropa un copil. O vecină de la blocul Dariei a spus încet, către o altă vecină, ce ne mai bate Dumnezeu pe noi, săracii.

În aceeași zi, în Deva, Vasile Cernea, colecționarul, a observat că pe degetul mare al mâinii drepte avea o veziculă mică, cu lichid clar, care îl ustura. Crezuse că s-a fript la o sobă, așadar a pus cremă cu antibiotic. În

aceeași zi, în Reșița, primul lot de armătură turnat din transportul din 21 aprilie a ieșit din cuptor. Era armătură de oțel beton, profil 14 milimetri, lungime opt metri. A fost legată în pachete, încărcată în camioane, distribuită la trei depozite, unul în Sibiu, unul în Vâlcea, unul în Pitești. Din Sibiu, o parte a plecat la un șantier al unui bloc de locuințe în construcție în cartierul Vasile Aaron. Din Vâlcea, a plecat la lucrări de consolidare la un pod peste Olt, în zona Râmnicu Vâlcea. Din Pitești, la o hală industrială în construcție pentru o firmă de componente auto, în parcul industrial sud.

În aceeași zi, în Petroșani, Petrică Lupu a căzut în baie. A stat patru ore pe gresie, conștient, dar incapabil să se ridice. L-a găsit vecinul de palier care îi aducea o sticlă de țuică. L-au dus la spital. Diagnostic provizoriu: deshidratare, alcoolism cronic, posibilă hemoragie digestivă. A fost internat la medicină internă, salonul 7.

Pe 3 mai, în Hunedoara, la blocul lui Ionuț, un copil de șapte ani din apartamentul de vizavi de garaje, pe nume Andrei Mihalcea, s-a plâns mamei că-l doare un picior.

Mama s-a uitat. Pe coapsa stângă a copilului era o pată ovală, depigmentată în centru, roșie-vinetie pe margini, cu pielea descuamată. Mama s-a gândit la o mușcătură de păianjen sau la o reacție alergică. A spălat zona, a pus cremă cu hidrocortizon. Pata nu trecea. Pe 6 mai, marginile începuseră să crape ușor. Pe 7 mai, copilul plângea de durere.

Pe 9 mai, dimineța, mama lui Andrei a luat o programare la cabinetul de medicină de familie al doctorei Camelia Vlad, în cartierul OM, fiindcă acolo erau înscriși cu toată familia.

Camera 4

Cabinetul doctorei Camelia Vlad era la parterul unui bloc de pe strada Trandafirilor, într-un fost apartament transformat în cabinet medical încă din anii nouăzeci, cu intrare separată dinspre stradă și o firmă albastră ștersă deasupra ușii pe care mai abia se citea numele. Avea două încăperi, o sală de așteptare cu scaune albastre de plastic legate între ele cu o bară metalică și o consultație în care

încăpeau cu greu un birou, o canapea de examinare, un dulap cu fișe și un paravan, și o asistentă, doamna Lenuța, care lucra cu Camelia de 18 ani și care cunoștea pe nume aproape toți pacienții din cartier. Camelia avea 52 de ani și era medic de familie din 2005, dar înainte de asta făcuse rezidențiat în oncologie la spitalul vechi între 1993 și 1997, în secția unde se trata cancer cu radioterapie externă pe vremea când spitalul avea încă aparatele acelea, două Rokus-uri sovietice și un cobaltoterapeut românesc mai vechi. Plecase din oncologie după nașterea fiicei și se reorientase către medicina de familie, pe care o considera, în acea perioadă, mai liniștită și mai compatibilă cu un copil mic, și nu se mai gândise sistematic la radiații de aproape 30 de ani.

Măști, 10 mai, era ziua programărilor scurte și Camelia avea pe listă 14 pacienți între ora 8 și ora 13, majoritatea controale de rutină, prelungiri de rețete pentru pensionari și eliberări de adeverințe medicale pentru școli și grădinițe. Pe la 10 și un sfert a intrat doamna Mihalcea cu Andrei, un băiat de 7 ani care mergea șchiopătând și care s-a așezat pe scaun cu o grimasă, evitând să-și sprijine

greutatea pe piciorul stâng. Camelia i-a întrebat de ce au venit, mama a vorbit pentru amândoi, explicând că Andrei avea de aproape o săptămână o pată ciudată pe coapsă care îl durea, că nu trecea cu nicio cremă, că la început părise o iritație banală și că acum începuse să se descuameze și să se umfle în jur, motiv pentru care, din ce în ce mai îngrijorată, decisese în sfârșit să vină la cabinet.

Camelia i-a cerut băiatului să-și dea pantalonul jos și s-a uitat la coapsă cu lampa aplecată. Leziunea era ovală, măsura aproximativ 6 pe 4 centimetri, avea un centru palid-cenușiu, depigmentat, încadrat de o zonă vinetie-violacee care se descuama în plăci subțiri ca foița de țigară, dincolo de care pielea era roșie și ușor edematoasă pe încă vreo 2-3 centimetri. Marginea exterioară a întregii leziuni era anormal de netă, ca trasată cu rigla, fără franjurare, fără tranziție graduală, ceea ce nu se întâmpla la mușcăături, la alergii, la dermatite de contact sau la oricare dintre afecțiunile cutanate obișnuite la copii. Leziunea nu avea miros, nu avea puroi și era uscată în centru, cu o textură aproape pergamentoasă pe care Camelia a recunoscut-o din prima secundă fără să vrea.

S-a oprit din scris, a pus pixul pe masă și a rămas câteva secunde nemișcată, cu privirea pe coapsa copilului, lăsând creierul să termine de rememorat. Era o leziune pe care o mai văzuse, o văzuse de exact 6 ori în viața ei, dintre care de 5 ori în 1995 și 1996 la pacientele cu radioterapie pentru cancer mamar la nivelul porții de intrare a fasciculului, când pielea reacționa în acea formă caracteristică pe care manualul vechi de oncologie radioterapică o numea, în jargonul intern al secției, "marca tubului", și a 6-a oară în 1996 la o pacientă pe care o iradiaseră accidental cu o doză aproape dublă față de cea prescrisă din cauza unei dezetalonări a sursei pe care o asistentă tânără uitase să o recalculeze. Pielea acelei paciente se descuamase exact în acea formă, cu aceeași margine netă, iar Camelia ținuse minte cazul pentru că declanșase o anchetă internă a spitalului care durase 4 luni și care îi modelase, fără ca ea să-și fi dat seama atunci, atitudinea ulterioară față de medicina spitalicească.

A întrebat-o calm pe mamă ce făcuse Andrei în săptămânile recente, iar mama a ridicat din umeri și a răspuns că nimic ieșit din comun, copilul fusese la școală,

se jucase în spatele blocului cu ceilalți copii, mâncase ce mâncase mereu, nu fuseseră nicăieri în vacanță. Camelia a întrebat dacă s-a jucat cu ceva neobișnuit și mama a întrebat la rândul ei cu ce ar fi putut să se joace, în spatele blocului nu era decât asfaltul și șirul de garaje. Atunci Camelia s-a auzit punând o întrebare pe care n-o pusese niciodată în 30 de ani de medicină, a întrebat dacă băiatul s-a jucat cu vreun praf, vreo pulbere, vreun obiect care strălucea sau care i-a fost dat de cineva din cartier ca jucărie sau ca raritate. Mama s-a uitat lung la ea, fără să înțeleagă de unde vine întrebarea, apoi a întors capul către Andrei, iar Andrei, după câteva secunde de tăcere în care părea că se gândește dacă să răspundă sau nu, a spus că da, s-a jucat cu nisip albastru pe care i-l dăduse nenea Ionuț de la garaje și că-i strălucea pe degete când stingea lumina sub plapumă.

Camelia i-a spus mamei, pe același ton egal, să rămână cu băiatul în sala de așteptare 10 minute, fiindcă vrea să verifice ceva. A ieșit din consultație, a închis ușa în spatele ei și a intrat în chicineta unde își lua de obicei cafeaua de dimineață. A băut un pahar cu apă și a stat câteva secunde

sprijinită cu palmele de chiuvetă. A scos telefonul din buzunarul halatului și a căutat numărul colegei Sorina Petraș, medic de familie cu cabinetul în Micro 5, cu care fusese colegă de promoție și pe care o suna o dată pe lună, de obicei pentru bârfe sau pentru întrebări medicale neclare, niciodată însă pentru ceva atât de aiurea ca ceea ce voia să o întrebe acum.

I-a explicat din câteva propoziții și a întrebat-o direct dacă în ultimele 3-4 săptămâni a văzut pacienți cu erupții ciudate fără explicație, vomă persistentă fără cauză, oboseală extremă, cădere bruscă de păr, copii cu pete pe piele care nu trec sau adulți cu palme crăpate care nu se vindecă. A urmat o pauză lungă, în care Camelia a auzit la celălalt capăt al firului zgomotul de fundal al cabinetului Sorinei, apoi Sorina a răspuns că da, are pe lista ei o femeie pe nume Bălan cu palmele crăpate și cu părul căzut pe care o trimisese la dermatolog dar care nu mai venise să-i spună rezultatul, are un copil de 4 ani din scara vecină pe care îl chema Ardelean, cu vomă persistentă și pete pe gambe, și i-a fost prezentat acum o săptămână, în consultație neoficială pentru o opinie a

doua, un bărbat în vârstă pe nume Petrică Lupu, care nu era pe lista ei dar care fusese internat la Petroșani cu o aplazie medulară pe care nimeni nu reușea să o explice și care fusese transferat între timp la Cluj. De ce întreb, a întrebat Sorina pe un ton care nu mai era deloc al unei conversații obișnuite între colege.

Camelia a închis fără să răspundă, a rămas câteva minute așezată pe un scaun cu telefonul în poală, fără să se miște, încercând să se gândească la ce să facă în ordinea corectă, fără să declanșeze o panică pe care încă nu o putea documenta și fără să întârzie un lucru care, dacă era ceea ce începuse să creadă că este, întârzia deja de prea multe săptămâni. A căutat numărul Direcției de Sănătate Publică Hunedoara și a sunat. A răspuns o doamnă cu voce obosită după aproximativ 3 minute de așteptare, perioadă în care a ascultat o bucată de muzică instrumentală întreruptă la fiecare 30 de secunde de un mesaj înregistrat. Camelia s-a prezentat cu nume, cod de parafă și cabinet și a explicat în propoziții scurte că suspectează un caz, posibil mai multe cazuri, de iradiere ionizantă într-o comunitate din Hunedoara, posibil cu un material radioactiv necontrolat

aflat undeva în cartierul OM. Doamna a tăcut câteva secunde, apoi a întrebat ce iradiere, iar Camelia a explicat din nou, mai rar, că pare să fie expunere la un material radioactiv. Doamna a spus că pentru așa ceva e nevoie de sesizare scrisă, formular tipizat, semnată și ștampilată, trimisă pe adresa oficială de e-mail a direcției, după care o să fie analizată în ședința săptămânală. Camelia a întrebat dacă există o procedură de urgență pentru cazuri în care suspiciunea presupune un risc imediat pentru sănătatea publică, iar doamna a spus că în mod normal toate sesizările merg pe e-mail, dar îi dă numărul de la inspectorul Dorel Ioniță, care se ocupă de cazuri de mediu.

Inspectorul Dorel Ioniță a răspuns la al doilea apel, cu vocea cuiva care mănâncă. Camelia a explicat din nou, încercând să compacteze totul în mai puțin de 2 minute. Dorel a întrebat dacă e sigură, iar Camelia a răspuns sincer că nu, nu e sigură, dar suspiciunea este destul de mare încât să justifice o verificare urgentă cu instrumente de specialitate. Dorel a spus că nu are competențe pe radiații ionizante, asta este atribuția exclusivă a CNCAN, Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare, care

are sediul central la București și un singur birou regional la Cluj, și că îi dă numărul de la Cluj fiindcă acolo este mai aproape.

Camelia a sunat la biroul CNCAN Cluj la 12:14. A răspuns un robot cu mesajul standard al instituțiilor de stat din România. A lăsat un mesaj de aproximativ 90 de secunde în care a sintetizat tot, a închis, a trimis în paralel un mail de la adresa cabinetului către contactul oficial al biroului, cu titlul "Suspiciune iradiere comunitară Hunedoara - urgent" și cu un text de jumătate de pagină în care nota observațiile clinice, corelația între pacienți și ipoteza de lucru. A revenit în consultație și a consultat încă 6 pacienți, eficient și cu un calm exterior pe care doamna Lenuța nu a sesizat că este forțat. La 14:30, la sfârșitul programului, nu o sunase nimeni înapoi. A trimis mailul a doua oară, a sunat din nou la Cluj și de data asta a răspuns o secretară care a spus că inspectorul Florin Ardelean, persoana care s-ar ocupa de un astfel de caz, este pe teren în Cluj-Napoca până seara și va reveni la birou abia miercuri dimineață. Camelia a cerut să fie sunată în orice caz când inspectorul ajunge la birou,

indiferent de oră, și a lăsat numărul personal pe lângă cel de cabinet.

A doua zi, miercuri 11 mai, dimineața la 9:23, Florin Ardelean, inspector la biroul regional CNCAN Cluj, a deschis mailul de la doctorița Vlad și l-a citit de două ori, a doua oară mai încet. A sunat. A vorbit cu Camelia 27 de minute, în care a pus întrebări tehnice precise despre numărul pacienților, simptomele exacte ale fiecăruia, cronologia, vârstele, distribuția spațială în cartier, posibilele puncte comune ale cazurilor și, mai ales, despre observația băiatului privind "nisipul albastru" primit de la unul dintre vecini. La sfârșitul convorbirii a spus că vine în aceeași zi, după-amiază, pleacă din Cluj la 11 și ajunge în Hunedoara la aproximativ 17, și a cerut ca doctorița să fie disponibilă pentru o reconstituire pe teren împreună cu el și cu o echipă tehnică.

A luat cu el doi colegi, Iulian Pascu și Anca Drăgan, ambii ingineri în radioprotecție, și un detector portabil de tip Bicron MicroSievert cu sondă gama de mare sensibilitate, plus un al doilea detector mai mic pentru rezervă. Au mers

cu o Dacia Duster a instituției, au plecat la 11:08 și au intrat în Hunedoara la 16:49. Camelia i-a așteptat în fața cabinetului, a urcat în mașină alături de Ardelean și i-a îndrumat către cartierul OM, dându-le pe drum mai multe detalii decât putuse să ofere la telefon. Au trecut pe lângă blocul lui Andrei, mama copilului ieșise în balcon și îi privea, și au continuat încet pe strada paralelă, către șirul de garaje din spatele blocului 12. Au parcat la aproximativ 300 de metri de garaje, pe strada Castanilor, dincolo de un teren viran.

Ardelean a deschis Bicornul și l-a calibrat. Fundalul natural în Hunedoara era de aproximativ 0.11 microsievert pe oră, ceea ce este normal pentru o zonă urbană din Transilvania fără surse industriale active. Detectorul a citit în primă instanță 0.14, ceea ce era încă în limite normale. Au pornit pe jos pe strada paralelă, mergând încet, cu detectorul la nivelul șoldului, vorbind între ei pe un ton firesc ca să nu atragă atenția. La 200 de metri de garaje, citirea era 0.21 microsievert pe oră. La 150 de metri, era 0.50. La 100 de metri, era 1.8. La 50 de metri, citirea sărise la 11 microsievert pe oră, iar Bicornul începuse să sune

intermitent. La 20 de metri, citirea era 140 microsievvert pe oră, iar detectorul piuia continuu și aproape constant, ca o alarmă de cuptor cu microunde uitată pornită.

Ardelean s-a oprit, a pus mâna pe brațul Ancăi, le-a spus tuturor să se retragă imediat fără mișcări bruște și fără să se întoarcă cu spatele, fiindcă voia să poată evalua orice schimbare a citirii pe drumul de retragere. Au mers înapoi încet, opt minute, până la 250 de metri, unde citirea a coborât sub 0.5 și unde Ardelean s-a oprit, a scos telefonul și a sunat la directorul executiv al CNCAN, la București. A vorbit 11 minute, calm la suprafață, dar cu o respirație care se accelera vizibil pe măsură ce relata cifrele. La sfârșit, după ce a închis, a spus o singură propoziție către Anca, Iulian și Camelia: avem o sursă orfană deschisă, cu activitate foarte mare, izotop probabil cesiu sau cobalt, sunt cazuri umane multiple, cer evacuare imediată a perimetrului.

În următoarele patru ore, până în jurul orei 22, s-au întâmplat în paralel mai multe lucruri pe care nimeni, până

în acea seară, nu îndrăznise să creadă că vor avea loc vreodată în România.

Echipa de intervenție rapidă a CNCAN București, formată din 9 oameni, a plecat din Măgurele la 18:40, cu două vehicule speciale și cu un transport de echipament de protecție, dozimetre, detectoare suplimentare, un robot de manipulare la distanță și un container blindat de transport pentru surse de mare activitate. Au sosit la Hunedoara la 22:34, după un drum cu girofar continuu pe autostrada A1 până la Sibiu și apoi pe DN7 prin Orăștie. Prefectura județului Hunedoara a fost notificată la 19:00, iar prefectul, un om de 50 de ani fără experiență cu situații de urgență de această natură, a sunat consecutiv la 3 oameni ,secretarul general al instituției, președintele Consiliului Județean și un consilier propriu, înainte să decidă, pe la 20:30, să declare situație de criză locală și să convoace Comitetul Județean pentru Situații de Urgență.

ISU Hunedoara a trimis două autospeciale cu echipaje în costume de protecție de nivel B și o ambulanță SMURD cu medic, plus un microbuz pentru transportul echipajelor

de schimb, și a creat un perimetru de siguranță la 300 de metri în jurul șirului de garaje. Poliția județeană, în baza ordinului prefectului, a început la ora 21 evacuarea a patru blocuri din jurul perimetrului, blocurile 11, 12, 13 și 14, totalizând 184 de apartamente, iar 381 de oameni, în pijamale, halate, papuci, mulți cu copii în brațe, mulți fără acte la ei, au fost îmbarcați în autobuze RATEX puse la dispoziție de primărie și transportați la sala de sport a Liceului Tehnologic Matei Corvin, unde Crucea Roșie filială locală a întins paturi de campanie și a împărțit păături. Mulți dintre evacuați nu înțelegeau ce se întâmplă, fiindcă autoritățile, în lipsa unei comunicări coordonate, foloseau în prima seară formularea provizorie "scurgere chimică în zonă", motiv pentru care au circulat printre evacuați 3 zvonuri paralele: că ar fi explodat o conductă de gaz, că ar fi fost o scurgere de la o cisternă, și că ar fi fost o problemă la rețeaua de apă potabilă.

Garajul lui Ionuț Bălan a fost identificat la ora 21:50, după ce Ardelean și Iulian Pascu, în costume de protecție de nivel C, cu dozimetre individuale și cu detectoarele înainte, au mers pas cu pas pe lateralul șirului, oprindu-se

la fiecare uşă pentru o citire. La uşa lui Ionuţ, citirea a sărit la 12 sieverti pe oră, iar la 10 cm de uşă detectorul a saturat. Garajul era închis cu un lacăt obişnuit. Lacătul a fost tăiat de pompieri cu o foarfecă hidraulică manevrată cu prelungitor, uşa a fost deschisă cu o frânghie trasă de la 8 metri distanţă, iar imaginea interiorului, înregistrată cu o cameră ataşată unui băţ telescopic, a fost: o masă de lucru pe care stătea un cilindru de oţel inoxidabil deschis, vizibil pe jumătate gol, cu pulbere răspândită pe masă şi pe podea, lângă cilindru un borcan de muştar gol, în colţul opus o carcasă de plumb sfâşiată cu flexul, pe jos pete vizibile de pulbere strălucitoare în lumina lanternei, şi un sac mare care conţinuse fier vechi dar care era acum gol. Citirea în interior a fost de 80 de sieverti pe oră lângă cilindru, valoare la care o expunere de câteva minute provoacă un sindrom de iradiere acut letal.

Ionuţ Bălan a fost găsit în patul lui din garsoniera de la parterul blocului 12, conştient dar foarte slăbit, incapabil să se ridice singur, cu temperatura de 39, vomă, diaree, păr aproape complet căzut, leziuni cutanate multiple, edeme la membrele inferioare. A fost transportat la 22:40

la Spitalul Județean de Urgență Hunedoara, plasat într-o încăpere izolată, iar peste noapte, după consultarea cu Institutul de Hematologie de la București, a fost transferat cu elicopterul către Institutul Clinic Fundeni, unde a ajuns la 04:15 dimineața. Marius Bălan a fost găsit la apartamentul lui din blocul vecin, împreună cu Adriana și cu cei doi copii. Toți patru aveau simptome, în grade diferite. Adriana avea cele mai grave leziuni cutanate, palmele crăpate până la derm, cu zone necrotice pe degete. Andrei, fiul de 14 ani care purtase tricoul tatălui la fotbal, avea o leziune mare pe piept, în zona unde tricoul stătuse umed de transpirație. Cei patru au fost transportați separat, în noaptea aceea și a doua zi, la Cluj și la București.

Costel Bălan a fost găsit la apartamentul lui din cartierul Micro 3, galben la față, slăbit, fără leziuni cutanate evidente, dar cu valori sangvine grav perturbate la analizele făcute în prima oră. A fost transportat la Cluj. Daria, despre care familia abia atunci a admis în fața anchetatorilor, fiindcă Marius a putut să mai vorbească încă vreo 2 zile, că fusese în garaj și că se jucase cu pulberea, era deja moartă de 12 zile, înmormântată în

cimitirul municipal, iar trupul ei urma să fie exhumat pe 18 mai pentru autopsie.

Pe 12 mai, dimineața, presa locală a dat prima știre, citând surse din ISU și menționând "o intervenție majoră în cartierul OM cu posibilă contaminare". Pe la prânz, Digi24 transmitea live de la cordonul ISU, cu un reporter care vorbea cu măștile pompierilor în spate. Pe 13 mai, AIEA Viena a fost notificată oficial de către România, conform obligațiilor de raportare din Convenția privind notificarea rapidă a unui accident nuclear, iar pe 14 mai prim-ministrul a sosit cu elicopterul la Hunedoara, a făcut declarații de aproximativ 11 minute în fața camerelor, a promis transparență totală, anchetă rapidă și sprijin pentru toate familiile afectate, și a anunțat constituirea unei comisii guvernamentale conduse de un secretar de stat din Ministerul Sănătății.

Pe 14 mai, după-amiaza, CNCAN a anunțat oficial, într-o conferință de presă ținută la sediul central din Măgurele, că sursa identificată este cesiu 137 sub formă de clorură pulverulentă, cu o activitate inițială estimată la

aproximativ 740 de gigabecquereli, provenind dintr-un fost aparat de teleterapie marca Rokus-M, instalat în 1994 la fosta secție de oncologie a Spitalului Municipal Hunedoara, închisă în 2003. Aparatul figura ca dezafectat în registrele interne ale spitalului din 2005, dar nu fusese niciodată ridicat fizic și nici nu fusese declarat ca sursă orfană în registrul național. În arhiva CNCAN, sursa figura până în 2012 sub mențiunea "în custodia Spitalului Municipal Hunedoara", iar după desființarea spitalului, înregistrarea se pierduse într-un transfer de competențe între Direcția de Patrimoniu a primăriei și o societate comercială căreia clădirea îi fusese vândută în 2008 și revenită la primărie după faliment în 2016.

Pe 15 mai, urmărirea contaminării prin metode dozimetrice a dus la centrul de colectare a deșeurilor metalice din Hunedoara unde Pavel adusese sacul cu fier vechi din garajul lui Ionuț. Centrul a fost închis, decontaminat parțial, 4 angajați au fost spitalizați. De acolo s-a urmărit transportul către turnătoria din Reșița. Turnătoria a oprit lucrul pe 16 mai, după o vizită a CNCAN, iar 11 angajați au fost evaluați medical. S-au

identificat tonele de armătură turnate între 21 aprilie și 11 mai folosind oțel din lotul respectiv, aproximativ 11 tone, deja livrate la 3 șantiere, un bloc de locuințe în construcție în cartierul Vasile Aaron din Sibiu, lucrări de consolidare la un pod peste Olt în zona Râmnicu Vâlcea, și o hală industrială pentru o firmă de componente auto în parcul industrial sud din Pitești. Toate 3 șantierele au fost oprite. Armătura, parțial deja înglobată în beton la Sibiu și la Vâlcea, urma să necesite demolarea structurilor afectate, iar blocul de locuințe din Sibiu, ridicat până la etajul 3, a fost demolat în iunie cu hidraulice și buldozere, sub supraveghere CNCAN, generând singur peste 2.000 de metri cubi de moloz radioactiv.

Pe 16 mai, Vasile Cernea, colecționarul din Deva, a fost identificat după conexiunea declarată de Petrică Lupu în fața anchetatorilor, înainte ca starea lui să se înrăutățească definitiv. Magazinul lui de minerale din centrul Devei a fost decontaminat, recipientul cu eticheta "uraninit pulverizat - Munții Apuseni - colecție privată" a fost identificat în vitrina centrală, iar întreaga vitrină plus o porțiune de 4 metri pătrați a magazinului erau intens

contaminate. Cernea a fost internat la Spitalul Județean Cluj. Doi clienți care vizitaseră magazinul în săptămâna respectivă au fost localizați și testați.

Pe 17 mai, Petrică Lupu, internat la spitalul din Petroșani din 2 mai cu diagnostic provizoriu de deshidratare și suspiciune de hemoragie digestivă, a fost transferat la Cluj cu diagnosticul revizuit de aplazie medulară post-iradiere, iar pe 21 mai a murit. Pe 18 mai, Adriana Bălan a murit la Fundeni. Pe 21 mai, Ionuț Bălan a murit la Fundeni, în aceeași zi cu Petrică, fără ca cele două decese să mai surprindă pe nimeni, fiindcă echipele medicale prevăzuseră evoluția cu o aproximație de 24 de ore. Pe 27 mai, Andrei Bălan, fiul de 14 ani al lui Marius și al Adrianei, a murit la Cluj, după ce începuse să răspundă timp de 3 zile la un tratament experimental cu factori de creștere medulară și apoi se prăbușise brusc într-o singură noapte.

Pe 3 iunie, Marius Bălan a fost transferat din Fundeni la Spitalul Necker din Paris, pe linie de ajutor medical internațional oferit de guvernul francez prin mecanismul

UE de protecție civilă, pentru transplant de măduvă osoasă de la un donator compatibil identificat în registrul european. A supraviețuit. A pierdut ambele mâini din cauza leziunilor cutanate profunde, care s-au necrozat până la os în primele 3 săptămâni, și nu a mai putut vorbi după traheostomia efectuată în iunie pentru a preveni asfixia prin edem laringian recurent. Vasile Cernea a murit pe 9 iunie, la Cluj. Costel Bălan a supraviețuit, cu sechele renale și hematologice severe care îi vor reduce semnificativ speranța de viață. Pavel, băiatul de 28 de ani de la centrul de colectare, a murit pe 14 iunie. Nelu Mare, șeful centrului din Călan, nu a fost contaminat, refuzase să primească obiectul.

Pe 20 iunie, bilanțul oficial publicat de Ministerul Sănătății era de 14 morți, 52 de spitalizați cu sindrom de iradiere acut dintre care 11 în stare critică, 381 de persoane testate dozimetric, 4 blocuri evacuate definitiv urmând a fi demolate, aproximativ 4.000 de metri cubi de deșeuri radioactive, moloz, pământ, mobilier, haine, vehicule, aparate electrocasnice contaminate, adunați în depozite temporare amenajate pe un teren al fostului

combinat siderurgic, fără ca România să aibă o instalație națională cu capacitate suficientă pentru depozitarea definitivă a unei astfel de cantități. Uniunea Europeană, prin mecanismul de protecție civilă, a deschis o linie de asistență de 80 de milioane de euro. Franța și Suedia au oferit transport gratuit către instalații proprii pentru o parte a deșeurilor de mare activitate.

Pe 28 iunie, ministrul Sănătății a demisionat, declarând în conferință de presă că nu poate continua într-o funcție în care moștenirea instituțională a permis așa ceva, formulare care a fost reluată pe paginile a peste 200 de publicații internaționale în următoarele 48 de ore. Primarul Hunedoarei a fost pus sub control judiciar pentru 60 de zile. Directorul Direcției Patrimoniu a fost arestat preventiv. Au fost deschise dosare penale pentru ucidere din culpă, neglijență în serviciu și abuz în serviciu împotriva a 14 persoane, iar Comisia parlamentară de anchetă, constituită pe 4 iulie, a audiat 37 de oameni în 3 luni de zile, fără să ajungă la o concluzie unitară asupra responsabilității.

Pe 14 iulie, CNCAN a publicat o listă internă, declassificată parțial sub presiunea presei și a unei decizii a Consiliului Suprem de Apărare a Țării, cuprinzând surse radioactive cu istoric de evidență incertă aflate pe teritoriul național. Lista cuprindea 17 poziții. 4 dintre ele fuseseră deja localizate și ridicate în acțiunea declanșată după Hunedoara, în 3 foste spitale județene și o fostă unitate militară. 13 poziții nu fuseseră încă găsite.

În spatele cifrelor, aproximativ 300 de oameni își pierduseră casele definitiv, peste 4.000 își pierduseră locul de muncă temporar sau definitiv prin închiderea turnătoriei, a centrului de colectare și a celor 3 șantiere afectate, iar un întreg cartier din Hunedoara, patru blocuri și terenul din jurul lor, urma să rămână interzis pentru locuire timp de cel puțin 30 de ani, conform evaluării preliminare a CNCAN. În 2 luni de la accident, 7 familii din Hunedoara depuseseră dosare de emigrare în Spania și Italia la consulatele respective, motivând în formularul de însoțire prin formularea standard "absența perspectivelor în orașul actual".

Concluzie

În iulie 2026, în Petrița, alt oraș din Valea Jiului, la aproximativ 80 de kilometri în linie dreaptă de Hunedoara, doi bărbați au intrat sâmbătă dimineața într-o fostă cantină a minei închise în 2015. Aveau un cărucior de mână, o rangă, un flex pe baterie cumpărat la mână a doua, și două perechi de mănuși de protecție pe care le foloseau de mai mulți ani. Cantina figura pe lista clădirilor care urmau să fie demolate de către primărie în următoarele 4 luni, prevăzută în programul de regenerare urbană finanțat prin componenta locală a PNRR-ului, și fusese părăsită oficial din 2017, după 2 ani în care funcționase ca depozit pentru o asociație care urmărea, fără succes, transformarea ei într-un centru cultural.

Pe drum, în Dacia mai veche a unuia dintre ei, cu radioul pornit pe Radio Zu, ascultaseră distrași un buletin de știri în care se mai vorbea despre Hunedoara. Procurorii trimiseseră în judecată 11 persoane în săptămâna care trecuse, iar Marius Bălan apăruse cu o zi înainte într-un material al televiziunii France 24, intervievat în scris

pentru că nu mai putea vorbi, cu mâinile amputate până sub cot și cu o tabletă pe care scria, cu dispozitive de control prin mișcarea ochilor, răspunsuri scurte la întrebările unei jurnaliste care îl filma în salonul de la Necker.

Cei doi bărbați au comentat pe scurt, în momentul în care intrau cu mașina în curtea cantinei pe o poartă de tablă rugând fără lacăt. Unul a spus, oprind motorul, că la noi nu s-ar întâmpla, aici n-a fost spital, a fost cantină de mineri, doar pâine și ciorbă au fost aici. Celălalt a fost de acord, a coborât, a luat ranga de pe bancheta din spate.

Au tăiat lacătul ușii principale cu flexul în aproximativ 4 minute.

Au intrat înăuntru.

Notă finală

Această poveste este ficțiune, dar nu este invenție. Pe 13 septembrie 1987, în Goiânia, capitala statului Goiás din centrul Braziliei, doi bărbați pe nume Roberto dos Santos Alves și Wagner Mota Pereira au intrat într-o clădire abandonată care fusese, până în 1985, sediul Institutului de Radioterapie Goiano. Clădirea era pe jumătate demolată, fără pază, iar proprietarii ei se aflau în litigiu juridic privind responsabilitatea pentru evacuarea echipamentelor medicale rămase înăuntru. Cei doi căutau fier vechi.

Au găsit, într-o încăpere de la etaj, capul de iradiere al unui aparat de teleterapie marca Cesapan F-3000, abandonat acolo de aproximativ 2 ani. L-au demontat pe loc, l-au transportat acasă la unul dintre ei cu o roabă, și au încercat în zilele următoare să-l deschidă pentru a recupera plumbul. Pe 16 septembrie au reușit să spargă capsula de oțel inoxidabil care conținea sursa, iar înăuntru au găsit aproximativ 93 de grame de clorură de cesiu 137, cu o activitate de aproximativ 50.9 terabecquereli, sub

formă de pulbere care strălucea în întuneric cu o luminozitate albăstruie.

Pulberea a fost vândută unui colecționar local de fier vechi, Devair Alves Ferreira, pe echivalentul a 25 de dolari. Devair a fost fascinat de strălucire, a invitat prieteni și rude să o vadă, a împărțit fragmente, și-a uns soția cu pulbere ca să-i arate că strălucește pe piele, iar nepoata lui de 6 ani, Leide das Neves Ferreira, s-a jucat cu ea la masa de prânz pe 24 septembrie, mâncând o sandvici cu degetele murdare de cesiu.

Contaminarea s-a răspândit în 15 zile prin 7 locații din oraș, prin minimum 249 de persoane, prin haine, mobilă, bani, animale de companie, vehicule, mâncare. Diagnosticul a fost stabilit abia pe 28 septembrie, când Maria Gabriela Ferreira, soția lui Devair, a dus rămășițele sursei la sediul Departamentului de Sănătate Publică al statului într-un autobuz urban, suspectând că ea și familia ei se otrăvesc cu ceva venit de la "piatra care strălucește", iar un fizician medical a recunoscut accidental

contaminarea când a trecut pe lângă geanta în care era ambalată sursa.

În urma incidentului au murit 4 oameni în primele luni: Leide, fata de 6 ani, îngropată într-un sicriu de plumb; Maria Gabriela, soția; și 2 angajați ai depozitului de fier vechi. Alte aproximativ 20 de persoane au dezvoltat sindrom de iradiere acut. 112.000 de oameni au fost examinați dozimetric. 85 de case au fost demolate. Aproximativ 3.500 de metri cubi de deșeuri radioactive au fost generați și depozitați la Abadia de Goiás, unde se află și astăzi, închiși într-un depozit care va trebui supravegheat timp de cel puțin 300 de ani.

Niciunul dintre cei implicați nu știa, până în ultima zi, ce era pulberea care strălucea.

Sursa fusese abandonată legal, în mod oarecum birocratic, de către o instituție medicală care își schimbase sediul, într-o țară cu reglementări nucleare care existau pe hârtie dar care nu fuseseră aplicate cu rigoarea necesară. Hârtia care ar fi trebuit să o urmărească nu o urmărise. Oamenii

care ar fi trebuit să o ridice nu o ridicaseră. Clădirea care ar fi trebuit să fie sigilată nu fusese sigilată.

România anului 2026 are, conform CNCAN, o evidență incertă a unui număr nedețvăluit public de surse radioactive provenite din foste unități medicale, militare și de cercetare desființate între 1990 și 2015. Goiânia s-a întâmplat o dată. Statistic, nu există niciun motiv pentru care nu s-ar mai întâmpla.